

BÍRÓ ANNA

A SÃO PAULO-I MAGYAR KOLONIA
FŐBB KIHÍVÁSAI EGYKOR ÉS NAPJAINKBAN

Ezúton köszönöm az időt, a bizalmat és a kedvességet, amit a São Pauló-i magyar kolóniától kaptam!

2014. március 26-án érkeztem meg São Paulóba a reggeli órákban. A hőmérséklet jóval meghaladta a budapesti, melegnek mondható kora tavaszét. A páratartalom is magas volt. A repülőút hossza 15 óra. A repülőtér parkolójával szemben pálmafák hada. Szürkeség, forróság, nyüzsgés. Talán ezzel a három szóval tudnám a legjobban leírni a várost 2014–2015-ben. Amint leírom e sorokat, belsőm tiltakozik, hiszen színes ez a város, hiszen néha nagyon hideg ez a város, és néha nagyon egyedül vagy benne, még akkor is, ha egy aktív, magyar közösség vesz körül, és a feladataid adottak egy régi múltra visszatekintő kolóniában. Jelen írásomban – melyet egy éves állomásozó terepmunka után írtam – arra törekszem, hogy átfogó képet adjak a São Pauló-i magyar kolónia múltjának jelentősebb mozzanatairól, szervezeteiről, illetve jelenéről és jövőképeiről.

A múlt

„Egy emigráns akkor kezdi igazán elfogadni befogadó országát, amikor megismeri. Először talán fizikailag fedezi fel. Amikor az első földrajzkönyv a kezünkbe került Brazíliáról, nagyot néztünk, hogy nagysága 8 547 404 km² és ez által a világ 5. legnagyobb országa.”¹

A XIX. század végétől földműves telepések érkeztek legnagyobb számban Brazíliába. Az előtte lévő időszak bevándorlóinak száma elenyésző.² Boglár Lajos tudósítása szerint az

-
- 1 Piller Éva: Brazíliai Híradó. *Argentínai Magyar Hírlap*, 2007. 3 (26). 4. Letöltés helye: www.epa.oszk.hu; letöltés ideje: 2015. 12. 20.
 - 2 E korai emigrációs hullámmal érkezettek közül több szerző kiemeli a Hofner testvéreket, akik 1834 körül felvettek a Hungria nevet. A Hungria családnak sarja volt Nelson Hungria, aki 1951 és 1961 között igazságügy-miniszter volt Brazíliában. Lásd Pongrácz Attila: *A Sao Paulo-i magyarság 1945-1990*. Szegedi Tudományegyetem, Történettudományi Doktori Iskola: Szeged, 2008. Letöltés helye: www.doktori.bibl.u-szeged.hu; letöltés ideje: 2015. 11. 20.; Boglár Lajos: *Pau Brasil. Őslakok és kivándorlók*. Massi Kiadó: Budapest, 2000.

1890-es években hétszáz veszprémi földműves érkezett Brazília déli részére.³ „*Jaraguázinho vidékére 1891 körül érkeztek telepések, Jaraguá 84 vidékére kis magyar csoportok is jöttek. Ennek a nemzetnek a bevándorlói a következő tisztsók és patakok közelében telepedtek le: Corina, Rodriques, Jararaca, Wendelino, Fausta, Cacilda, Alice, Hungaros* »Magyarok patakja«, *Cascata, Pedras* »Kövek patakja«. Az utolsó csoport a Molha pataknál kapott földet. Az első munkások az útépitésnél, a csatornaásásnál, hídfők- és hidak építésénél kaptak munkát. Ezekkel a munkákkal részben ki tudták fizetni a földet, amelyen berendezkedtek. A fizetés határideje öt esztendő volt, kamatok nélkül.»⁴ Egy 1910-ben készített kérdőív alapján körülbelül 160 magyar család élt ezen a vidéken. Egyes hajótársaságok hirdetése útján jutottak el ezek az emberek Brazíliáig. Azt ígérték nekik, hogy ingyen kapnak 120 hold földet, annak megműveléséhez felszerelést, valamint élelmiszert, tehenet, tyúkot. Később ezek a hajótársaságok Máramaros, Kárpátalja és Szatmár megyékben is hirdették a lehetőséget. Nem véletlen, hogy az 1920–30-as években São Paulo és Paran államokban olyan helységnevek is születtek, mint rpdfalva, Szentistvnfalva  Boldogasszonyfalva. A második világháború előtti időszakban ezeken a helyeken beszltk a magyar nyelvet Brazíliában.⁵

Pongrácz Attila megállapítása szerint hat nagy kivándorlási hullámmal érkeztek magyarok Brazíliába.⁶ Disszertációjában a XIX. századtól 1956-ig vizsgálja ezeket a szakaszokat. Piller Gedeon régi és új magyarokat különbztet meg, attól függően, hogy mikor érkeztek São Paulóba, az első vagy a második világháborút követő években.⁷ Dr. Kgl J. Szeverin szintén e logika mentén halad.⁸ Ennek a kategorizálásának n kétféle használatát tapasztaltam a brazlii magyarok körében. Egyrszt a már említett Piller-féle megkülbztetst. Akik a régi és az új magyarok megnevezést ebben az értelemben használják, az ’56-os magyarokat külön kategóriának veszik. Msrszt vannak, akik a régi magyarok alatt az 1956 előtti emigránsokat értik, és új magyaroknak az 1956-ban és az azt követő időszakban érkezetteket hívják. Jelen tanulmányban az első megnevezési formát követem, azaz régi magyaroknak nevezem a két világháború között idevndoroltak csoportját, és új magyaroknak a második világháború után érkezetteket.

3 Boglár, 2000. Pau Brasil, i.m. 155.

4 Boglár Lajos – Kovács Katalin: *Magyar Hagyomnyalkots Brazíliában*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Etnoregionális Kutatóközpont: Budapest, 1999. Letöltés helye: www.mek.oszk.hu; letöltés ideje: 2015. 11. 20.

5 Boglár, 2000. Pau Brasil, i.m.

6 1) 1880 és 1890 között; 2) 1919 és 1927 között; 3) 1928 és 1934 között; 4) 1935 és 1941 között; 5) 1945 után; 6) 1956 körül. Lásd Pongrácz Attila: *A Sao Paul-i magyarság 1945–1990*. Szegedi Tudományegyetem, Történettudományi Doktori Iskola: Szeged, 2008. Letöltés helye: doktori.bibl.u-szeged.hu; letöltés ideje: 2015. 11. 20.

7 Piller Gedeon: *Brazlii Magyar Segélyegylet. Associao Beneficente 30 de Setembro*. Emlékkönyv 1926–1996. So Paulo IND – Grafica Editora LTDA: So Paulo, 1996. 7–17.

8 Szeverin, Kgl J.: *Magyarok Brazíliában*. Könyves Klman Szabadegyetem: So Paulo, 1992.

Régi magyarok

Miért éppen Brazíliába jöttek? – szinte minden interjúm során megkérdeztem. Erre a kérdésre a régi magyarok szemszögéből Piller az alábbi – a bevándorlók társadalmi státusával összefüggő – választ adja: „*Braziliának szüksége van dolgos emberekre, akik az ott fennálló mezőgazdasági munkaerőhiányt kellene, hogy pótolják. Sőt São Paulo állam kormánya földművesek részére ingyen utazást biztosított.*”⁹ 1908 és 1929 között 30 437 román, 16 518 szerb–horvát–szlovén, 6501 magyar, 2742 osztrák és 518 csehszlovák útlevéllel érkezett kelet-közép-európai közül lehetetlen pontosan megállapítani a magyarok tényleges számát, hiszen sokan közülük a Magyarországtól elcsatolt területekről, más ország állampolgárjaként jöttek Brazíliába.¹⁰ A *Dél-amerikai Magyar Hírlap* 1926. szeptember 21-i tudósítása szerint: „*Ismét tömegesen érkeznek a fazendákról magyarok a városba. A »Luz«-i több száz főből álló magyar tömeg verődött össze a jobb híján, ott ütötte fel a tanyáját. Az elkeseredett tömeg napokig a szabad ég alatt töltötte az éjszakát. Végül az állomásfőnök értesítette a »kivándorlási házat«, amely fedelet és pénzt adott a nyelvtudás és tájékozódás nélküli reményvesztett társaságnak.*”¹¹ Id. Boglár írásában azt olvashatjuk, hogy a São Paulo-i kolónia első bevándorlói pestiek voltak. Az iparosok és kereskedők ebben a városban telepedtek le. Téglahordásból, pertliárulásból, húsgyárak fagyasztópincéiben való munkából éltek meg. Ebből a státusból sokaknak sikerült nagykereskedővé válnia, de voltak közöttük olyanok is, akikből rendőr, villamoskalauz vagy bérkocsis lett.¹²

1930 körül a becslések szerint São Paulo államban 80 000, a városban 25 000, Rio de Janeiróban 2000 magyar élt. 1933-ban a São Paulo-i Magyar Munkaközvetítő Iroda regisztráltjai közül 619 fő magyar, 1025 román útlevéllel rendelkezett, 78%-uk földműveléssel foglalkozott, 79,7%-uk tudott írni és olvasni.¹³ A Brazíliába kivándorló magyarok legnagyobb számban az Alföld déli, délkeleti és keleti részéről, valamint a Dunántúlról, Budapestről és a szlavón területekről érkeztek.¹⁴

A *Dél-amerikai Magyar Hírlap* 1933. június 15-i számában 150 000 magyar bevándorlóról írt, ebből 30 000 São Paulo-ba érkezett. Ők nagyobb számban munkások voltak és kevésbé tudtak kapcsolatokat kiépíteni a helyi lakossággal. Erre csak az iskolázottabb réteg, illetve az értelmiség volt képes, akik így el tudtak indulni a boldogulás útján, és ezzel összefüggően segítséget is tudtak

9 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 5.

10 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 8.

11 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 6–7.

12 Id. Boglár Lajos: *Magyar Világ Brazíliában. A múlt századtól 1942-ig.* Szimbiózis: Budapest, 1996. 28.

13 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 8.

14 Id. Boglár, 1996. Magyar Világ Brazíliában, i.m. 35.

nyújtani az elesettebb csoportoknak.¹⁵ Ennek a segítségnyújtásnak a szervezett formában történő lebonyolítására 1926. szeptember 18-án – a német Segélyegylet alapszabályainak mintájára – megalakult a Brazíliai Magyar Segélyegylet (Associação Húngara Auxiliadora do Brasil). Wawra Alajos, Magyar Királyi Konzul is részt vett alapításában. Eleinte 320 adományozó tagja volt. 1927-ben Iskola Bizottságot hozott létre, ezzel kezdetét vette a magyar iskoláztatás felkarolása São Paulóban és Brazília belsejében,¹⁶ mely ugyan előtte is működött már, azonban kevésbé volt szervezett.¹⁷

Az 1929-es árvíz, majd az azt követő gazdasági válság hatalmas feladatot jelentett a Segélyegyletnek. A *Dél-amerikai Magyar Hírlap* „Vészkiáltás” címen október 23-án az alábbi sorokat közölte: „Nyíljanak meg a szívek a háromezer nyomorgó magyar család segélykiáltására. Több mint 3000 magyar család, mintegy 20 000 családtaggal éheznek, nyomorog São Paulóban!”¹⁸ A segélyezés és iskola megszervezése mellett a harmadik jelentős lépés is erre az időszakra tehető: a vallások szervezeti formába öntése. A magyar konzulátushoz fordultak a kolónia tagjai, hogy papokat kérjenek.¹⁹ Több százezi atya tett látogatásokat, végzett pásztorációt, de nekik elsődlegesen nem a magyar kolónia ellátása volt a feladata.²⁰ Végül Id. Boglár Lajos felkérésére 1931. március 24-én érkezett Szelec Arnold bencés rendi áldozó pap São Paulóba.²¹ „Fehérruhás kislányok és ünneplőbe öltözött felnőttek várták. Egész életére szívébe zárta a brazíliai magyarokat, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli nyáj.”²² Szelec Arnold öt nappal érkezése után már a São Bento katedrálisban misézett.²³ Hatalmas kihívással nézhetett szembe. Helyi csoportokat kellett alapítania São Paulo városában és vidéken egyaránt, ahol szintén várták és igényelték munkáját. Már 1931-ben megalapította a Szent István Egyházközséget. Templomokat és kápolnákat épített a hívekkel. Gyakran olyan közösségekben kellett dolgoznia, akiknek tagjai Magyarországon nem voltak vallásgyakorlók, így a misszió még nagyobb volt számára. Őt követték 1939. augusztus 19-én Dr. Jordán Emil és Dr. Hets Aurélián rendtársak, akik ebben a hatalmas munkában aktív segítők lettek. Óriási távolságokat jártak be, hogy hirdessék Isten igéjét.²⁴

A református oldalról Ötvös Lajos feleségével fáradhatatlan munkába kezdett. Felkutatták São Paulo eldugott negyedeiben a magyar református híveket. Ötvös – bár nem volt lelkipásztor – csoportokat szervezett. Munkásságáról a kezdetektől naplót vezetett. 1928-tól kezdett el

15 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 7–8.

16 Uo. 11–12.

17 1925. február 25-én meghirdették már a gyerekek és felnőttek oktatását, illetve a portugál nyelvórákat. Lásd Id. Boglár, 1996. Magyar Világ Brazíliában, i.m.

18 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 20.

19 A magyar konzulátus Szentistvánfalva alapításában is részt vett 1924-ben, valamint jelen volt a Brazíliai Magyar Segélyegylet megalakulásánál. Lásd Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 10.

20 Uo. 10–11.

21 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 8.

22 Szerző nélkül: *A magyar bencések 50 éve Brazíliában*. Szent Gellért Kolostor kiadása: São Paulo, 1981. 6–7.

23 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 8.

24 Munkásságuknak köszönhetően, a São Paulótól 900 km-re lévő, 1950-es évekig tiszta magyar településen, Árpádfalván 1936-ban megépült a templom.

szervezkedni, létrehozta az Előkészítő Bizottságot. 1930 karácsonyán úrvacsorás istentisztelte gyűlhetek egybe a református hívek. 1931. június 21-én megalakult a Săopauloi Magyar Protestáns kör, mely brazil lelkészek támogatását is élvezte. A közösséget Igreja Crstă Reformada néven jegyezték be. A hívek szorgalmazták, hogy legyen egy lelkipásztor a közösségnek. Erre a feladatra érkezett 1932. október végén Apostol János. A következő év március 4-én a presbiterek esküt tettek. Apostol Jánost követte Vargha Albert lelkész 1934. április 10-én. A templomépítés gondolata már régen foglalkoztatta a magyar református híveket. Ötvös Lajos és Apostol János minden követ megmozdított, hogy adományokat gyűjtsön az építkezéshez: téglajegyeket árultak, és felkérték a rangosabb, gazdagabb magyarokat, hogy támogassák az építkezést. Magyarországon is híre terjed az adománygyűjtésnek, így itthonról is adakoztak a református hívek. A templom alapkövetételére 1937. szeptember 26-án került sor.²⁵ 1941. november 30-án szentelték fel.²⁶ Apostol János személyét a magán és hivatalos levelezéseiből ismertem meg közelebbről. Ezekből kiderül, hogy a hívek életében olyan funkciót töltött be, mint egy oltalmazó, közbenjáró védőbástya. Tevékenysége igen sokrétű volt: a konzulátus és Magyarország felé folyamatosan közvetített; egy-egy magyar munkavállalónak ő írt ajánlásokat; könyvtárat próbált kialakítani; gondozta, pástorálta a vidéken élőket; havonta magyar identitásörző programokat tartott a templomban; és szorgalmazta az aktív ifjúsági életet.

A magyar baptista és zsidó vallásúak is ezen időszakban kezdtek helyi hitközségük megalapításába.²⁷ Mindemelllett, a Brazíliai Magyar Segélyegylet támogatásával 1932-ben megalakult az első cserkészcsapat, mely az iskolákhoz kötődött. Kezdetben 132 tagja volt, azonban a második világháború kitörését követően feloszlatták.²⁸

Új magyarok

Brazília és Magyarország között a második világháború miatt beállt a hadiállapot.²⁹ Tilos volt magyarul beszélni, a szervezeteket folyamatosan ellenőrizték, a magyar iskolákat megszüntették (az utolsót 1951-ben zárták be).

25 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 13.

26 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 9.

27 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 13–14.

28 Marosvári Attila: *A magyar cserkészlet az emigrációban 1945-1956 között*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága: Budapest, 2004. 173.

29 A második világháború kitörésekor Brazília semleges álláspontot képviselt. Getúlio Vargas – Brazília akkori elnöke – külpolitikája nem zárkózott el a németektől. Azonban az Egyesült Államok befolyása egyre nőtt. 1942. január 22-én Brazília megszakította diplomáciai kapcsolatát a tengelyhatalmakkal, majd 1942. augusztus 22-én hadba állt ellenük, így Magyarországgal is ellenséges viszonyba került. Lásd Csernus Szilveszter: *Hogyan vett részt Latin-Amerika a II. világháborúban?* *Múlt-kor*, 2014. 08. 26. Letöltés helye: www.mult-kor.hu; letöltés ideje: 2016. 01. 24.

A megszünt cserkészzet Lajtaváry Endre parancsnoksága alatt 1949. október 13-án újrászerveződött. Annak ellenére, hogy Brazília a nemzeti alapú szervezkedéseket ellenezte, a Rio de Janeiróban működő Szent István Egyesület Jordán Emil Páter vezetésével kiállt a cserkészek mellett, így a 13. számú Szondy György Cserkészcsapat megalakulhatott 9 fős létszámmal. 1951-ben, hosszas jogi procedúra után megkapták az engedélyt a Hungária-jelvény viselésére, s ezzel működésük is legálissá vált.³⁰

A Brazíliai Magyar Segélyegylet másfél éven át megfigyelés alatt tartották. Segélyező és nevelő munkájának köszönhetően megmaradhatott, de brazil egyesületté kellett válnia és új nevet felvennie: 1943-tól Associação Beneficente 30 de Setembro néven működhetett. Mindezzel együtt az akkori brazil igazgatóságnak a mai napig hálásak a magyarok, mivel segítették a szervezet megmaradását, karakterének megőrzését. Szép példája e jó viszonyoknak az, hogy az orvosként praktizáló brazil vezetők ingyenesen vizsgálták a szegény sorban élő magyarokat.

A második világháború vége felé megindult a magyar menekültek bevándorlása Brazíliába. Az újonnan érkezettek a régi, immár biztos egzisztenciával rendelkező magyarok segítették.³¹ Akadtak azonban olyanok is, akik fasisztáknak tartották őket, és elfordultak tőlük.³² A menekültek között voltak földművesek, műszaki, kereskedelmi területen dolgozók, közgazdászok, orvosok, ügyvédek, katonatisztek, csendőrök, földbirtokosok, diákok, mérnökök, politikusok és színészek is. Az ebben az időben emigrált interjúalanyaim kéthetes hajóútról számolnak be Európától a brazil partokig. Átmenetileg a családokat Ilha das Floresre, a Virágok szigetére szállították. Azok utazhattak tovább innen, akik São Paulóba készültek, illetve akik tisztázni tudták a munkavállalással és a lakhatással kapcsolatos kérdéseket. Eleinte ideiglenes igazolványt kaptak mint bevándorlók. Sokan mondták közülük, hogy azért vándoroltak ide, mert az „USA és Argentína megtelt”, vagy mert már várta őket itt valaki. Az ezzel a hullámmal érkezők között volt Csiky Mária, aki a vőlegénye után jött Brazíliába. Érkezése előtt Innsbruckból egyszer visszazökött ugyan édesanyjához Budapestre, végül úgy döntött, vállalkozik a nagy útra. Brazíliába érkezése után megrendezett esküvője nem volt hivatalos a szükséges dokumentumok hiánya miatt, így csak egyházi szertartást tartottak.

Az 1950-es években a helyi magyarok egyik meghatározó intézménye volt az Új Pannonhalma monostor, melyben hat magyar bencés működött. Az oktatás elejétől fogva szívügyük volt. Az ő munkájuknak köszönhetően a monostor engedélyt kapott elemi és középiskola működtetésére, melynek következtében 1951. február 28-án megnyitotta kapuit a Szent Imre Kollégium, melyet tandíjból és adományokból tartottak fent. 1980-ig csak fiúdiákok jártak ide. 1953–1961 között felnőttoktatással is foglalkoztak. Az iskolában szombatonként magyar nyelv és irodalom, történelem- és földrajzoktatás folyt. A kollégium a Magyar

30 Marosvári Attila, 2004. A magyar cserkészlet az emigrációban 1945–1956 között, i.m., 173–175.

31 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 24.

32 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 12–17.

Cserkészszövetséggel egyetemben két cserkészcsapatot szervezett: a lányoknak a 36. számú Dobó Katica; a fiúknak a 25. számú Szent Imre csapatokat. 1959-ben megvásárolták a város szomszédságában lévő Simon Bálint nevére keresztelt cserkészparkot, illetve a Teleki Pál nyaralót.³³

Az idő haladtával a „rég Magyaroknak” szükségessé vált egy olyan otthon, ahol szakszerű ellátást kapnak idős korukra. Ennek érdekében a Segélyegylet megalapította a Szeretetházat, mely a mai napig működik.

56-os magyarok

Az 56-os menekültekből Brazília 1001 főt fogadott be.³⁴ A kikötőkben, a repülőtéren a Brazíliai Magyar Vöröskereszt küldöttei karolták fel a menekülteket. Pénzsegélyt osztottak, élelmiszert, gyógyszert, ruhát, orvosi ellátást adtak a rászorulóknak, valamint a munkahely, iskola és lakáskeresésben támogatták őket.³⁵

1958. augusztus 10-én beiktatásra kerül a Magyar Evangélikus Egyház, mely szintén a kolónia sokféleségét gyarapította. 1968-ban Kokron Ilona Mária megalapította a Pántlika Táncegyüttest, mely a mai napig Brazília legsikeresebb magyar néptáncegyüttese.³⁶ Alapítója és egykori vezetője eleinte táncléírásokból próbálta rekonstruálni a lépéseket. A ruhákat a táncosok maguk készítették.

A Magyar Ház megalapítása állandó célja volt a Segélyegyletnek. Különböző helységeket találtak erre a célra, számos bérelt ingatlan megkapta a „Magyar Ház” elnevezést, azonban még az 1950. szeptember 7-én felavatott Magyar Ház, ún. Árpád Ház alapkövének letétele sem hozott állandóságot, mivel az ingatlan el kellett adni anyagi gondok miatt.³⁷ A Magyar Háznak jelenleg is helyet adó, Vila Olimpia negyedben található épületet – melyet eredetileg annak régi tulajdonosai banánszárításra használtak – 1985 végén adták át.³⁸ Mára ez a városrész felülreprezentált, üzleti negyeddé vált: a Magyar Ház azonban rendíthetetlenül áll a hatalmas irodaépületek között, helyet adva a táncházaknak, előadásoknak, közgyűléseknek. Az, hogy ma mit jelent a Magyar Ház a helyi magyaroknak, az alábbi interjúrészletekből kiolvasható:

33 Szerző nélkül, 1981. A magyar bencések 50 éve Brazíliában, i.m. 15–20.

34 Anderle Ádám: Magyarok Latin-Amerikában. *Rubicon* („Emigráció” – tematikus lapszám), 2008. 1. Letöltés helye: www.rubicon.hu; letöltés ideje: 2015. 12. 20.

35 Szerző nélkül, 1981. A magyar bencések 50 éve Brazíliában, i.m. 22–23.

36 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 51.

37 Szeverin, 1992. Magyarok Brazíliában, i.m. 43.

38 Piller, 1996. Brazíliai Magyar Segélyegylet, i.m. 46.

„Nekem egy olyan hely, ahova mindig szívesen megyek, mindig találkozom barátokkal és otthon érzem magam” – 70 év körüli válaszadó.

„A gyülekező helye az itteni magyaroknak, vallástól, politikától és nyelvtudástól függetlenül” – 50 év körüli válaszadó.

„Egy közösségi hely, ahová mindig mehetek, és mindig be leszek fogadva. Olyan, mintha az otthonom egyik messzibb része lenne” – 25 év körüli válaszadó.

A jelen

A São Pauló-i magyar kolónia egy olyan közösség, melybe beletartozik mindenki, aki magyar eseményeken vesz részt, és magyarnak vagy magyar leszármazottnak tekinti magát. Ennek egy részét képzik azok, akik identitásörző programon rendszeresen megjelennek, vagy vállallnak feladatot, és ezen belül egy kisebb alcsoportot alkotnak, akik magyarul kiválóan beszélnek.

2015-ben az Universidade de São Paulo (USP), Dél-Amerika egyik legnagyobb egyeteme és a Pécsi Tudományegyetem karöltve díjmentes magyar nyelvkurzust indított, kezdők és haladók számára egyaránt. A kezdeményezés számos új embert kapcsol be a közösség életébe. A hallgatók nemcsak magyar nyelvet tanulnak, hanem kulturális képzésben is részesülnek. Ezenfelül a Segélyszervezet működtet Magyar Iskolát, mely az egyéni kérésekhez igazodik, viszont költségtérítéses. A magyar nyelvismerettel kapcsolatban érdekességként megjegyzendő, hogy a Brazíliában élő magyarok között sokan vannak olyan 30-as, 40-es éveikben járó magyar leszármazottak, akik ugyan jól beszélnek magyarul, formális, magasztos kifejezéseket és szófordulatokat – melyeket gyakran használnak a magyar ernyőszervezetek találkozóin és a magyar-magyar fórumokon – kevésbé ismernek. Erre a nyelvhasználatra Brazíliában létrejött egy külön kifejezés, a „lamoszul beszél”, mely a 2004-ben megalakult Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetsége (LAMOSZSZ) nevéből ered, és egyben utal az ernyőszervezet üléseinek nyelvezetére.

A Brazíliában élő magyar kolóniában nagy ereje van a néptáncnak, mely látványos és közösségépítő. A táncházak látogatottsága változó, 100–200 fő körül mozog. Táncházakat két-háromhavonta tartanak a Magyar Házban. A táncpróbák nyitottak. A nemzeti és vallási ünnepek közül – melyeket minden évben megtartanak – a legnagyobb érdeklődést a Szent István ünnepség váltja ki, mely inkább portugál nyelven zajlik. Népszerűségben ezt az ünnepet a karácsonyi vásár követi, ahol a nyelv fontossága még inkább elenyésző.

Konklúzió helyett – a jövő

„Van-e jövője a magyar kolóniának São Paulóban?” – ezzel a kérdéssel fordultam szóban, írásban hatvan első-, másod-, harmad- és negyedgenerációs magyarhoz. A válaszokat három csoportra tudom osztani. Az első csoport bizonytalan választ adott a jövőt illetően, a magyar nyelvet mint alapvető kelléket, a megmaradás alapfeltételét helyezte a középpontba. A második csoport nem köti a nyelvhez a megmaradást, de fontosnak tartja a magyarországi háttérrel, az anyaországi támogatást. A harmadik csoport a következő generáció megfelelő nevelésében látja a diaszpóra jövőjét. Mindhárom véleményt általánosan jellemzik a következő interjúrészletek:

1) „Akkor lesz jövője, ha megtartjuk a magyar nyelvet. »Nyelvében él a nemzet« – ha tudsz magyarul, akkor értelmezheted jobban, hova kötödsz.”

2) „Ha Illyés Gyulának igaza van, és a nép, vagy egy csoport csak a nyelvében él, akkor a magyar kolóniának nincsen jövője. De én azt hiszem, ez egy túlzás, és nem használható fel a mai világban, a globalizáció világában. Tehát egy olyan csoportnak, aki jár a táncházakra százával, a nagy sátoros ünnepekre több százával, a magyar vacsorákra hatvanan, hetvenen, már csak töri a magyart, de elviszi gyerekeit, unokáit a cserkészetre, a Sarkantyú próbáira, ennek a csoportnak igenis van jövője még. A cserkészet, a tánc csoportok, a Magyar Ház, az ünnepek segítik a fennmaradást.”

3) „Van. Mi gondoskodunk róla!” Ez a mondat egy vegyes házasság előtt álló interjúalanyomtól származik, aki úgy tervezi, hogy leendő gyermekei a tradíciót követve cserkészetre és néptáncra fognak járni, és megtanulnak majd magyarul is. Brazil jegyese a Pántlika Néptánc-együttesben táncol, és az interjú elkészítésének idején készült a 2016 februárjában megrendezett XIII. Dél-Amerikai Magyar Néptánc Találkozóval való fellépésre.

Milyen lesz a magyar kolónia jövője Brazíliában? Nehéz erre a kérdésre válaszolni. Úgy gondolom, hogy Brazília nyitott társadalma termékeny talaj ahhoz, hogy a kezdeményezések tovább éljenek. Jól tükrözi ezt az az ígéret, melyet egy másik vegyes házasságban élő magyar ismerősöm férje tett, még esküvőjük előtt, leendő apósának: „*azt nem tudom ígérni, hogy magyarrá leszek, mert nem vagyok az, de azt megígérhetem, hogy minden mást megteszek, hogy a magyarságot segítsem.*” Ezt az ígéretét több mint húsz éve híven tartja.